

Kún Emese

Szlovákia és Csehország online levéltári felületei

Szlovákia

A szlovák levéltári szakma első fórumai

A mai szlovák levéltárügy megalapozása már a Szlovák Köztársaság 1993. január 1-jére eső megalakulása előtt megkezdődött. Közvetlenül az ún. „bársonyos forradalom”, azaz a rendszerváltás 1989. november 17-i eseményei után, december 21-én egy hivatalos országos ülés keretében megalakult a Szlovák Levéltárosok Egyesülete (*Spoločnosť slovenských archivárov*) Pozsonyban, a Szlovák Köztársaság Központi Levéltárában, mely ma a Szlovák Nemzeti Levéltár (*Slovenský národný archív*).¹ Természetesen a Csehszlovák Köztársaság idején is voltak olyan országos szintű kezdeményezések, amelyek a levéltárak helyzetét és a levéltári anyag kezelését érintették, de Szlovákia önállósodásával és az államszervezet átalakulásával e szegmens újragondolására is szükség volt. A levéltárügy a mai formájában is a Szlovák Belügyminisztérium hatáskörébe tartozó társadalomtudományi szakág.

A levéltári szféra szakemberei két egyetemről a pozsonyi Comenius Egyetemről (*Univerzita Komenského v Bratislave*) és az Eperjesi Egyetemről (*Prešovská univerzita v Prešove*) kerülnek ki. Mindkét intézményben a bölcsészettudományi kar berkein belül a Levéltártudomány és Történelmi Segédtudományok Tanszékén (*Katedra archivnictva a pomocných vied historických*) van lehetőség alap- és mesterszakos, valamint doktori fokozatú diplomára szert tenni, bolognai rendszerű képzésben. A szlovákiai levéltárakban őrzött anyag igen nagy hányada latin, magyar, illetve német nyelvű, így a levéltárosi képzésben a kötelező tantárgyak között foglal helyet mindhárom nyelv.² A szlovákiai képzésben is helyet kaptak a digitalizációval és a levéltári informatikai rendszerekkel foglalkozó kurzusok.

A továbbiakban olyan fontosabb webes felületek, online fórumok használatát, lehetőségeit szeretném bemutatni, melyek a szlovákiai levéltári emlékanyaggal foglalkoznak, publikálják, feldolgozzák azokat. Külön figyelmet szentelek majd a szlovákiai magyar vonatkozású törekvéseknek,

¹ A Szlovák Levéltárosok Egyesületének weboldala: <http://archivari.sk/index.php/o-spolocnosti> (utolsó megtekintés: 2019.03.16)

² A pozsonyi Comenius Egyetem levéltári tanulmányi programja: <https://fphil.uniba.sk/katedry-a-odborne-pracoviska/kapvh/studium/studijne-programy/studijny-program-archivnictvo-od-ar-20152016> (u.m.: 2019.03.16)

hiszen a szlovákiai levéltárügyben külön kategóriát képeznek a szlovákiai magyarság 1918 utáni történetét feldolgozó intézmények és tevékenységük.

Levéltári weboldalak

A központi és regionális érdekeltségű nemzeti levéltáraknak nincs önálló weboldala, mindegyik nemzeti levéltár aloldala a Szlovák Belügyminisztérium weboldaláról érhető el, a közigazgatási ügyekkel foglalkozó felületen.³ Itt alapvető információk találhatóak a levéltári rendszer felépítésével, a kutatás lehetőségeivel és adminisztrációjával kapcsolatban, és ehhez néhány letölthető segédanyagot is az érdeklődők rendelkezésére bocsátottak. Mindazonáltal elmondható, hogy a szlovák levéltári szakmának még nincsenek olyan egységes, áttekinthető, informatív webes felületei, melyeken hatékonyan lehetne eligazodni a digitalizált és feltöltött állományok között. A levéltárak aloldalairól több helyen is elérhető a Szlovák Elektronikus Archívum,⁴ ahol a fondjegyzékek is megtekinthetők, de az egyes fondok nincsenek levéltári struktúrába helyezve, és az állagokat, sorozatokat sem tartalmazzák. Több funkciója hasonló a magyarországi Ügyfélkapuhoz, ezen a felületen van ugyanis elhelyezve a Belügyminisztérium minden olyan ügyintézési lehetősége, mely online elérhető. A weboldalnak van angol nyelvű felülete, a fondok nevei azonban nincsenek lefordítva, így az eligazodáshoz továbbra is elengedhetetlen a szlovák nyelv bizonyos fokú ismerete. Az adatbázisban, amely a betűrendes fondjegyzékek szerint böngészhető, a Szlovák Nemzeti Levéltár selmecebányai bányarchívuma (*Slovenský národný archív - Slovenský banský archív v Banskej Štiavnici*) és a Pozsonyi Állami Levéltár (*Štátny archív v Bratislave*) két fondja alatt találhatóak csupán digitális tartalmak. A Selmecebányai Kamaragrófi Hivatal (1873-tól Magyar Királyi Bányakapitányság) – (sk. *Hlavný komorskogrófský úrad v Banskej Štiavnici [od roku 1873 Uhorské kráľovské hlavné banské riaditeľstvo]*) fondja alatt 5400 db digitalizált állomány szerepel (kizárólag térképek), amely szabadon, regisztráció és díjfizetés nélkül tölthető le az oldalról.⁵ Emellett Pozsony Főpolgármesteri Hivatalának (*Magistrát mesta Bratislavy*) fondja rendelkezik 433 db digitalizált fájlal.⁶ Itt a városkönyv digitalizált oldalai szerepelnek, azonban mindkét állomány fájljai túlságosan alacsony felbontásúak az érdemi kutatáshoz, nem lehet közöttük lapozni, és az oldal kezelése kényelmetlen, nem praktikus.

³ A Szlovák Belügyminisztérium közigazgatási oldala: <https://www.minv.sk/?sekcia-verejnej-spravy> (u.m.: 2019.03.16)

⁴ Szlovák Elektronikus Archívum: <https://portal.minv.sk/wps/wcm/connect/sk/site/main/zivotne-situacie/Elektronicky-archiv-Slovenska/Vyhľadavanie-v-archivnom-fonde/> (u.m.: 2019.03.16)

⁵ [Hlavný komorskogrófský úrad v Banskej Štiavnici \(od roku 1873 Uhorské kráľovské hlavné banské riaditeľstvo\)](#) (u.m.: 2019.03.16)

⁶ [Magistrát mesta Bratislavy](#) (u.m.: 2019.03.16)

A fondjegyzékek tekintetében hatékonyabban lehet tájékozódni a **geni.sk** genealógiai portál jegyzékében, ahol a fondok fondfőcsoportokba sorolva találhatóak meg.⁷ Ezeket tulajdonképpen blogbejegyzések formájában tették közzé a honlapon, így kommentárt is lehet fűzni hozzájuk, melyben a kutatók feltehetik a kérdéseiket, és segítséget kaphatnak a kutatás megkezdéséhez. Emellett cikkeivel, útmutatóival a családfakutatás forrásait, módszertanát is bemutatja, az adatbázisból digitalizált térképek, összeírások tölthetők le.⁸ Az oldal nyelve szlovák, de számos magyar vonatkozású adatot tartalmaz.

Szlovák Levéltárosok Egyesülete

Az egyesület 260 taggal indult 1989-ben. Ehhez a szervezethez köthető a szlovák levéltári szakmai élet kialakítása, megszervezése. Tevékenysége hasonló a Magyar Levéltárosok Egyesületéhez: főként levéltáros szakemberek, oktatók, történészek a tagjai, képzéseket, konferenciákat, tanulmányutakat szervez, levéltárak közti és nemzetközi kapcsolatokat ápol. Elsődleges sajtóorgánuma a **Fórum archivárov** c. folyóirat (Levéltárosok Fóruma), melynek digitalizált változata az egyesület weboldalán is elérhető.⁹ Az első szám 1990. október 1-jén jelent meg, és megfogalmazta azokat a problémákat, amelyekkel az új korszakba lépő levéltárügy szembenéz, valamint a célkitűzéseket, melyeket meg akarnak valósítani. 2012 óta évi három számmal jelenik meg, a '90-es években évente átlagosan 10 száma jelent meg. Emellett az egyesület szervezi a Szlovák Levéltári Napokat, melyek vándorkonferencia formájában valósulnak meg minden év májusának végén.

További levéltári folyóiratok

Slovenská archivistika – Szintén a Szlovák Belügyminisztérium oldalán érhető el, de mindössze az 1966 és 2012 közti számai tölthetők le innen.¹⁰ Az online fellelhető információk alapján 2013 óta nem jelent meg több száma.¹¹ Štefan Hrivňák 2015-ös cikkében kifejti, hogy ez volt a szlovák levéltári szakma egyetlen és legfőbb szaklapja, a publikációs felületek hiánya pedig visszatartó tényezőként hat a pályaválasztás előtt álló, vagy történészi pályára lépő hallgatók számára abban, hogy a levéltárosi hivatást válasszák.¹²

Forum Historiae – Történelemmel és történelmi segédtudományokkal foglalkozó online periodika és honlap digitális könyvtárral.

⁷ <http://www.geni.sk/supis-archivnych-fondov-a-zbierok-archivov-na-slovensku/> (u.m.: 2019. 03. 20.)

⁸ <http://www.archivari.sk/index.php/forum-archivarov> (u.m.: 2019.03.20)

⁹ <http://archivari.sk/index.php/forum-archivarov> (u.m.: 2019.03.19)

¹⁰ <http://www.minv.sk/?predchadzajuca-rocniky-sa> (u.m.: 2019.03.20)

¹¹ https://www.academia.edu/26431160/%C4%8Co_sa_stalo_so_Slovenskou_archivistikou (u.m.: 2019.03.20)

¹² u.o.

A **dejiny.sk** történelmi weboldalról elérhető az egyes szakágakkal foglalkozó folyóiratok listája,¹³ melyek egyes tematikus számaikban érintik a levéltári szakterületet is. Nagyobb történelmi folyóiratok például a következők: **Historický časopis**,¹⁴ (Történelmi folyóirat) **Historická revue**, **Historické štúdie** (Történelmi tanulmányok).¹⁵ Művészettörténelmi, műemlékvédelmi, muzeológiai témákkal foglalkozik a **Pamiatky a múzeá** (Műemlékek és múzeumok). Építészeti, városépítészeti területen a **Mesto a dejiny** (Város és történelem)¹⁶ és az **Architektúra a urbanizmus**¹⁷ (Építészet és urbanisztika) című sajtótermékek. Ezekről bővebben még a Szlovák Tudományos Akadémia weboldaláról tájékozódhatunk.¹⁸ A folyóiratok nyelve nagyrészt szlovák, idegennyelvű összefoglalókkal, az egyes számaik legtöbb esetben letölthetők a fenti weboldalokról.

Jelentősebb digitalizációs projektek

Szlovákia közintézményei több olyan kezdeményezésben is részt vesznek, melyek a levéltári iratok könnyebb hozzáférhetőségét hivatottak elősegíteni európai szinten.

Ilyen program részeként jött létre a **DIKDA** (*Digitálna knižnica a digitálny archív* – Digitális könyvtár és archívum) weboldala.¹⁹ A Szlovák Nemzeti Könyvtár (Slovenská Národná Knižnica) programja 2012-2015 között valósult meg, a könyvek digitalizálása mellett a Szlovák Nemzeti Levéltár (*Slovenský Národný Archív*) levéltári anyagainak nagy volumenű digitalizációját is magában foglalja. A weboldal szlovák nyelven érhető el. A kutatható dokumentumok köre itt leginkább egyes irodalmi forrásokból, folyóiratokból, képeslapokból, írók, ismert személyiségek kézírataiból tevődik össze, így például Pavol Országh Hviezdoslav, a híres szlovák realista költő, drámaíró egyik háborúellenes versének, a Véres szonetteknek a kézírata is kikereshető – az íróra vonatkozó sok egyéb publikáció mellett.²⁰ A szlovák nyelvű könyvek és folyóiratok mellett a szlovákiai magyar kultúra is képviselteti magát, így az Irodalmi Szemle, a Hét és a Kalligram számaiba, kiadványaiba is belelapozhat az érdeklődő. A DIKDA főoldalán cikkek, érdekességek vannak kiemelve, a tételes katalógus pedig egy külön oldalon nyílik meg. Keresője szabadon használható (és egyes részei angolra is le vannak fordítva),²¹ bizonyos dokumentumok megtekintéséhez azonban regisztrációra és bejelentkezésre van szükség. A teljes digitalizációs projekt termékeinek csupán egy részét kötelesek nyilvánosan publikálni, a többi pedig elérhetővé vált a Szlovák Nemzeti Könyvtár olvasótermeiben.

¹³ <http://www.dejiny.sk/Casop/media.htm> (u.m.: 2019. 03. 20.)

¹⁴ <http://www.historickycasopis.sk/> (u.m.: 2019. 03. 20.)

¹⁵ <http://www.historickestudie.sk/> (u.m.: 2019. 03. 20.)

¹⁶ A kassai egyetem Bölcsészettudományi kara adja ki. <https://www.upjs.sk/filozoficka-fakulta/katedra-historie/10984/> (u.m.: 2019. 03. 20.)

¹⁷ <http://www.architektura-urbanizmus.sk/index.php/sk/> (u.m.: 2019. 03. 20.)

¹⁸ <http://www.history.sav.sk/index.php?id=casopisy-vydavane-husav> (u.m.: 2019. 03. 20.)

¹⁹ <http://dikda.eu/> (u.m.: 2019.03.19)

²⁰ <http://dikda.eu/pavol-orszagh-hviezdoslav-krvave-sonety/> (u.m.: 2019.03.19)

²¹ http://dikda.snk.sk/primo_library/libweb/action/search.do (u.m.: 2019.03.19)

A **Slovakiana** adatbázis szintén a DIKDA projekthez kapcsolódó felület, ahol a korlátozás alá nem eső iratok tekinthetők meg, valamint felsorolják a „nyilvánosság számára nem hozzáférhető művek” is.²² Az oldal felépítése és elgondolása rokon az Europeana digitális könyvtáréval, így (a hasonló elnevezés ellenére) valamelyest különbözik a Magyarországon elérhető Hungaricana portáltól. Ez esetben sokkal inkább egy átfogó, kulturális örökségvédelmi gyűjtőhelyről van szó. 17 kategóriába sorolva böngészhetők a különböző médiumú tartalmak, így többek közt zenei hanganyagok, videók, fotók is. A cél tehát egy olyan adattár létrehozása volt, melyben a levéltári iratokon kívül a kultúra egyéb területei (zene, tánc, film, színház, képzőművészet, archeológiai feltárások, természeti értékek mellett akár a gépek, eszközök, mint iparművészeti produktumok) is helyet kapnak. Ez a weboldal tehát csak kis részben tartalmaz levéltári iratokat, itt is inkább könyvtári digitalizációról beszélhetünk, ami a szöveges dokumentumokat illeti – célzott kereséssel mégis fellelhetők levéltári iratok, így például Ľudovít Štúr, a szlovák nemzeti mozgalom vezetőjének egyik levele. „Képzőművészet” címszó alatt találhatóak a digitalizált képeslapok (Pozsonyról nagy mennyiségben), fényképek, térképek is (s bár a térképek külön kategóriát kaptak, ez az aloldal még feltöltés alatt áll). Fontos megemlíteni, hogy „építészet és urbanisztika” cím alatt olyan műemlékek fotódokumentációja található a Szlovák Műemlékvédelmi hivatal jóvoltából, melyek nagy része természetesen magyar vonatkozású, példaként említeném a kassai temető historizáló síremlékeit vagy a bajmóci várkastélyt. Az adatbázis tehát főként műemlékvédelmi, muzeológiai, kulturális örökségvédelmi területről válogat.

Több európai ország levéltára is bekapcsolódott az Icarus levéltári kutatással foglalkozó szervezet digitalizálási programjába, melynek eredményeként jött létre a **Monasterium.net** weboldala.²³ Osztrák, olasz, magyar levéltárak mellett a szlovák levéltárak közül Pozsony Főváros Levéltára (*Archív hlavného mesta SR Bratislavy*) és a Szlovák Nemzeti Levéltár középkori oklevelei kutathatók. Egységes felületének köszönhetően könnyen kezelhető, kereshető, átlátható.

Szlovákiai magyar digitalizált gyűjtemények

A legjelentősebb, és igen széles körben tevékenykedő szlovákiai magyar kulturális szervezet, a Csemadok (egykori nevén a Csehszlovákiai Magyar Dolgozók Egyesülete) szakmai háttérintézménye a **Szlovákiai Magyar Művelődési Intézet**.²⁴ Dokumentációs, digitalizációs munkája létfontosságú a szlovákiai magyar kultúra emlékeinek megőrzése céljából. Weboldala korszerű, áttekinthető felület, ahol igen nagy mennyiségben kutathatók különböző típusú dokumentumok. Folklór adatbázisa a

²² <https://www.slovakiana.sk/zoznam-ond> (u.m.: 2019.03.19)

²³ <http://monasterium.net/mom/fonds> (u.m.: 2019.03.19)

²⁴ <http://csemadok.sk> (u.m.: 2019.03.19)

néprajz minden területéről tartalmazza a gyűjtések feldolgozott anyagait. Közművelődési adattárában a Csemadok-alapszervezetek megalakulásának dokumentumai kutathatók, a települések betűrend szerint elkülönített adatlapjaihoz az alapító okiratok mellett az egyesületek tevékenységéről hírt adó folyóiratcikkek is olvashatók és letölthetők.²⁵ Műemlékvédelmi gyűjtőlapja a Felvidéki Értéktár, melybe a felhasználók szabadon ajánlhatják városuk, településük épületeit, szobrait, tárgyi emlékeit csakúgy, mint ismert személyek, jeles egyesületek, intézmények felvételét.²⁶ Jelenleg 262 tétel szerepel benne. Fotótárunkba is könnyen feltölthető digitális tartalmak, jelenleg 163 fotót őriznek, és a helytörténeti kutatók, érdeklődő magángyűjtők hozzájárulásával a gyűjtemény folyamatosan bővül. Emellett híreket, aktualitásokat is rendszeresen feltöltenek szlovákiai magyar kulturális eseményekről, rendezvényekről.

A fővároshoz közeli Somorján, valamint Révkomáromban működő **Fórum Kisebbségkutató Intézet** 1996-ban jött létre, és évek óta szisztematikusan folytat jelentős digitalizációs tevékenységet.²⁷ Az intézmény fő profilja alapvetően társadalomtudományi jellegű, kiadója Fórum Társadalomtudományi Szemlének, mely az egyetlen magyar nyelvű társadalomtudományi folyóirat Szlovákiában. Itt működik a Szlovákiai Magyar Levéltár, mely fotóarchívumot, személyes hagyatékokat, intézményi archívumokat, katalógus- és műsorfüzet-gyűjteményt őriz.²⁸ Az intézet fejleszti a Szlovákiai Magyar Adatbankot, ahol a digitalizált tartalmak és darabszintű jegyzékek érhetőek el például a levéltári iratokról is.²⁹ A Fórum kutatókönyvtárában, a **Bibliotheca Hungaricában** a „(Cseh)Szlovákia területén 1918-tól napjainkig megjelent magyar nyelvű, valamint a szlovákiai magyarság és kisebbségek történelmére, művelődésére, társadalmi és politikai életére vonatkozó magyar és más nyelvű kiadványok” találhatóak, melynek katalógusa online is elérhető.³⁰

A **Pozsonyi Kifli** nevű pozsonyi értelmiségi társulás 2010-ben alakult. „A civil kezdeményezés a századforduló többnemzetiségű Pozsonyának egyik szimbólumáról, korának méltán világhírű édességéről Pozsonyi Kiflinek nevezte el magát, és a többnemzetiségű Pozsony történelmi és kulturális értékeinek ápolását és népszerűsítését tűzte ki céljául” – vallják magukról.³¹ Oldaluk digitalizált képeslapokban és családi fotóalbumokban gazdag. Aloldala, az **Ortvay Adatbázis** Ortvay

²⁵ <http://csemadok.sk/intezet/kozmuvelodesi-adattar/csemadok-szervezetek-megalakulasa/> (u.m.: 2019.03.20)

²⁶ <http://csemadok.sk/intezet/kozmuvelodesi-adattar/felvideki-ertektar/> (u.m.: 2019. 03. 20.)

²⁷ <http://foruminst.sk/tevenysegi-korok/a-kisebbségi-kulturak-dokumentalasa-szlovakiaban/> (u.m.: 2019. 03. 21.)

²⁸ <http://foruminst.sk/szerkezet/szlovakiai-magyar-leveltar/> (u.m.: 2019. 03. 20.)

²⁹ <http://adatbank.sk/> (u.m.: 2019. 03. 20.)

³⁰ <http://foruminst.sk/szerkezet/bibliotheca-hungarica/> (u.m.: 2019. 03. 20.)

³¹ <http://www.pozsonyikifli.sk/hu/Foldal.html> (u.m.: 2019. 03. 20.)

Tivadar pozsonyi várostörténeti munkáját dolgozza fel izgalmas, jól illusztrált, térképpel és digitalizált folyóiratokkal bővített „virtuális séta” formájában.³²

Együttműködnek a **PamMap** (*Pamätná mapa* – Emlékek térképe) nevű kezdeményezéssel, mely főként Pozsony város vizuális emlékeit gyűjti.³³ *Pamäť mesta Bratislavy* (Pozsony város emlékezete) címmel közösségi oldalt is üzemeltetnek, ahol a weboldallal kapcsolatos tartalmakat publikálják.³⁴ Főként fotókat publikálnak hely és téma szerinti rendezésben, valamint jeles eseményekről, személyiségekről emlékeznek meg. Az oldal egyelőre inkább kísérleti jelleggel működik, de Kassa városára vonatkozó adatbázis kialakítását is tervezik. Szintén szabadon bővíthető, és a feltöltött tartalmak a jogtulajdonosok felkeresésével érhetőek el nagyobb felbontásban. A weboldal négy nyelven, szlovákul, magyarul, angolul, németül böngészhető.

A **Digitális Cserkészkönyvtár**ban számos könyv és folyóirat tekinthető meg digitalizálva, nemcsak a szlovákiai magyar cserkészetre vonatkozóan.³⁵

Csehország

Cseh levéltári fórumok

Csehország levéltári élete a szlovákiaiánál jóval sokrétűbb, ezért itt csupán a legfontosabb weboldalakkal foglalkozom majd, felsorolás jelleggel.

Jelenleg az alábbi hét csehországi egyetemen van lehetőség levéltárszakos tanulmányokat folytatni:

- Károly Egyetem (Prága) - <http://kpvhas.ff.cuni.cz/>
- Masaryk Egyetem (Brünn) – <https://archivnictvi.phil.muni.cz/>
- Palacký Egyetem (Olmütz) – <https://historie.upol.cz/studijni-obory/archivnictvi/>
- Hradec Králové-i Egyetem – <https://portal.ff.uhk.cz/archivnictvi/>
- Dél-csehországi Egyetem (České Budejovice) – <http://www.ff.jcu.cz/ustav-archivnictvi-a-pomocnych-ved-historickych>
- J.E. Purkyně Egyetem (Ústí nad Labem) – <http://ff.ujep.cz/khi/oddeleni-pvh>
- Pardubicei Egyetem – http://evolupce.cz/obor/spisova-archivni-sluzba?_ga=2.127758473.52786891.1552684977-1343953417.1552684977

Ezek közül a prágai és a brünni egyetemen folyik mesterszakos képzés is.³⁶

³² <http://www.ortvay.eu/utmutato> (u.m.: 2019. 03. 20.)

³³ www.pammap.sk (u.m.: 2019. 03. 20.)

³⁴ <https://www.facebook.com/PamatMestaBratislavy>

³⁵ <http://konyvtar.szmcs.sk/> (u.m.: 2019. 03. 20.)

³⁶ A felsorolt linkek utolsó megtekintése: 2019.03.16.

A levéltárügy Csehországban is a belügyminisztérium hatáskörébe tartozik. Az oldal átfogó képet ad a cseh levéltárügy jogi szabályozásáról, ismerteti az intézményrendszer struktúráját. Szintén rendelkezik egy keresőfelülettel a levéltári fondokra, azonban nincs semmilyen digitális segédlet vagy irat, ahogyan azt a Szlovák Elektronikus archívum esetében is láthattuk.³⁷ A kutatási szempontból hatékonyabb badatlena.eu weboldalt a továbbiakban ismertetem.

Cseh Levéltári Egyesület (*Česká archivní společnost*)

A cseh levéltári szakmai egyesület szintén Csehország és Szlovákia kettéválásakor, 1990-ben alakult. Honlapján teszi közzé a szabad szakmai pozíciókat, illetve az egyéb aktualításokat.³⁸ Tevékenysége megegyezik a fent említett Szlovák Levéltárosok Egyesületével. 2019. április 23-25. között kerül megrendezésre Plzeňben a 18. Országos Levéltári Konferencia.³⁹ A konferencia 21 szekcióból fog állni, amelynek a levéltárügy jelenlegi problémáin túl (személyes adatok védelme [GDPR], kutatók igényeinek kiszolgálása, egyetemi levéltárosi képzés stb.) az italgártás lesz a fő tematikája. A konferencián kívül a közeljövőben egy workshopot szerveznek még, melynek témája a levéltári fotógyűjtemények megőrzésének, védelmének stratégiája lesz.

A cseh levéltárak közös keresője

A badatlena.eu a cseh levéltári fondok és gyűjtemények egységes portálja. Szerepel rajta egy lista az összes intézményről, de ezek esetében csupán alapszolgáltatásokat tartalmazó adatlapot találunk, néhányánál a fondjegyzéket is.⁴⁰

Az alábbi öt levéltárnál található részletesebb tartalom:

- Cseh Nemzeti Levéltár (*Národní archiv*) – <http://www.nacr.cz/>
- A Külügyminisztérium Levéltára (*Archiv Ministerstva zahraničních věcí*) – <https://www.mzv.cz/archivMZV>
- A Cseh Irodalmi Múzeum Levéltára (*Literární archiv Památníku národního písemnictví*) – <http://www.pamatniknarodnihopisemnictvi.cz>
- A Nemzeti Múzeum Könyvtára (*Knihovna Národního muzea*) – <http://www.nm.cz/Knihovna-NM/>
- A Károly Egyetem Levéltára (*Ústav dějin Univerzity Karlovy - Archiv Univerzity Karlovy*) – <http://www.udauk.cuni.cz>

Hierarchikus keresőt az oldal nem biztosít, listanézetből vagy szabad szöveges keresőből választható ki a megtekinteni kívánt fond, és rákattintva derül ki, milyen részletesen van feldolgozva.

³⁷ <https://www.mvcr.cz/clanek/archivnictvi.aspx> (u.m.: 2019. 03. 20.)

³⁸ <http://cesarch.cz/> (u.m.: 2019. 03. 20.)

³⁹ <http://cesarch.cz/wp-content/uploads/2019/02/Archivni-konference-2019-POZVANKA-1.pdf> (u.m.: 2019.03.20)

⁴⁰ <http://www.badatlena.eu/> (u.m.: 2019.03.20)

Fondleírás szinte mindig van, ha nézetben többnyire állag- vagy ügyiratszintig is le tudunk menni. Vannak fondok, melynek alárendelt egységei indexelve vannak, így tárgyszóra keresve megtudhatjuk, mely állagban lehet számunkra lényeges információt találni. A felsorolt öt intézmény a digitális állományát is ezen a felületen publikálja, azonban negatívumként említhető, hogy nincs semmilyen leírás vagy felsorolás róluk, így nem átlátható, mely iratanyag érhető el digitálisan. Van ugyan egy újdonságok rovat, ez azonban jelenleg csak egy bejegyzést tartalmaz még 2017 szeptemberéből az 1918-1939 közötti digitalizált külügyminisztériumi táviratok publikálása kapcsán. Egyéb esetben csak a fond adatait megnézve látjuk, hogy van-e digitalizált tartalom.

Földmérési és Kataszteri Központi Levéltár (*Ústřední archiv zeměměřičtví a katastru*)

A Földhivatal szervezete alá tagozódó nyilvános szaklevéltár.⁴¹ Fő feladata a Csehország területén elvégzett térképészeti munkák összegyűjtése, levéltári szempontok szerinti feldolgozása, digitalizálása és hozzáférhetővé tétele. Elérhető rajta fondjegyzék (vademecum), ahol lehet struktúrában keresni, de az összetett kereső segítségével a digitális tartalom is szűrhető.⁴²

Cseh levéltári folyóiratok

Archivní časopis – A folyóirat elméleti és gyakorlati kérdésekkel is foglalkozik. Témái a levéltárügy aktuális problémái; szervezeti és módszertani irányok; a digitális technológia felhasználása; az iratanyag fizikai védelme, konzerválása, restaurálása; levéltári épületek építése stb. Helyet kapnak benne a rokon tudományágak is, mint például a segédtudományi, intézménytörténeti publikációk. 1951-től évi négy alkalommal jelenik meg összesen kb. 448 oldalon. 1953-tól a belügyminisztérium levéltári osztálya felel a kiadásért. Digitálisan nem érhető el.⁴³

Historická fotografie - A folyóirat elsődleges célja a történelmi forrásként szolgáló fotógyűjtemények bemutatása. 2001-től évenként jelenik meg. A Nemzeti Levéltár és a Brünni Műszaki Múzeum közösen adja ki. Online nem érhető el ingyenesen, viszont e-folyóirat formájában megvásárolható.⁴⁴

Sborník archivních prací - A folyóiratban hosszabb, monografikus jegyekkel ellátott tanulmányok is helyet kapnak levéltártudomány és történeti segédtudományok témájában. A cseh történelemmel kapcsolatos forrásközléseket is tartalmaz, valamint átfogó áttekintéseket tesznek

⁴¹ <https://www.cuzk.cz/Urady/Zememericky-urad/Dalsi-informace/UAZK/Prohlizeni-archivalii,-archivni-mapy.aspx> (u.m.: 2019. 03. 20.)

⁴² http://uazk.cuzk.cz/vademecum/MenuBar.action?sourcePage=BCarMsl35nq6BD58_ouvBFOEHUjDOnq9-A-Fr1inrRzfdTTvaYrVUvdoHr7imG1SGPaJtiaDkzFYq1zgtkXIH_Q_il_5Kw_3&activ=HLEDANI (u.m.: 2019. 03. 20.)

⁴³ <https://www.mvcr.cz/clanek/archivni-casopis.aspx> (u.m.: 2019. 03. 20.)

⁴⁴ <http://www.technicalmuseum.cz/kategorie-produktu/casopisy/historicka-fotografie/> (u.m.: 2019. 03. 20.)

közzé a levéltárügyet érintő nemzetközi fejleményekről. 1953-tól adják ki, évente kétszer jelenik meg 600-700 oldal terjedelemben a belügyminisztérium levéltári osztályának gondozásában. Digitálisan szintén nem érhető el.⁴⁵

Paginae historiae – Az első és egyben legnagyobb részét olyan igazgatástörténeti, segédtudományi és levéltár-tudományi tanulmányok teszik ki, melynek forrásanyagát elsősorban a Nemzeti Levéltár szolgáltatja. A levéltár őrizetében lévő elsődleges forrásokat is közzétesznek. A második rész néhány fontosabb kutatáshoz köthető forrásfeltárást, forrásfeldolgozásokat tartalmaz. Végül az olvasó tájékozódhat a Nemzeti Levéltárban történő eseményekről valamint kisebb módszertani adalékok, recenziók vannak benne. A folyóiratot a Nemzeti Levéltár 1992-től adja ki, jelenleg évente kétszer jelenik meg. A Levéltár honlapjáról megvásárolható.⁴⁶

Pražský sborník historický - A folyóiratban a történeti témájú írások mellett, művészettörténeti, építészeti, irodalmi, régészeti és a város életével kapcsolatos egyéb tanulmányok is megjelennek. A cseh mellett angol és német nyelvű publikációk is szerepelnek benne. 1964-től kerül kiadásra évi rendszerességgel a Prága Főváros Levéltárának gondozásában. A levéltár honlapjáról rendelhető meg.⁴⁷

Documenta Pragensia – A folyóirat Közép-Európa városainak szélesebb kontextusban történő összehasonlítására összpontosít. Jellemzően monotematikusan épülnek fel a számok, melyek tartalma a Prága Főváros Levéltára által szervezett nemzetközi konferenciák anyagára épül. A tanulmányok cseh, szlovák, lengyel, angol és német nyelven jelennek meg. 1980-tól évi rendszerességgel adja ki Prága Főváros Levéltára. A régebbi számok online elérhetőek a Levéltár oldaláról, az újabbak megvásárolhatók.⁴⁸ A folyóirat mellett két kiegészítő kötet is megjelenik évente, 1992-től a **Documenta Pragensia Monographia** és 2011-től a **Documenta Pragensia Supplementa**.

(A tanulmány létrejöttének elősegítéséért ezúton köszönetemet szeretném kifejezni kollégámnak, Málík Zoltánnak, valamint Roncz Melindának, a Bibliotheca Hungarica igazgatónőjének.)

⁴⁵ <https://www.mvcr.cz/clanek/sbornik-archivnich-praci.aspx> (u.m.: 2019. 03. 20.)

⁴⁶ <http://www.nacr.cz/publikace/periodika/paginae-historiae-archiv/> (u.m.: 2019. 03. 20.)

⁴⁷ <http://www.ahmp.cz/index.html?mid=63&wstyle=0&page=%27%27> (u.m.: 2019. 03. 20.)

⁴⁸ <http://www.ahmp.cz/index.html?mid=61&wstyle=0&page=%27%27> (u.m.: 2019. 03. 20.)